

Beste Kastelvriend(in),

Voor de komende feestdagen krijgt U van ons een nieuwsbrief met o.a. een terugblik op onze laatste excursie en nieuws van het K&B front.

Nieuws van de V.K.H.Z.

Helaas is 2024 een jaar geworden waarin het bestuur heeft moeten besluiten een aantal zaken aan te passen! Vanwege de almaar stijgende portokosten is er besloten om van 3 Infobladen naar twee (dikkere) edities te gaan en vanwege het vertrek van de Excursiecoördinator hebben we gemeend ook hierin af te schalen totdat we iemand gevonden hebben die dit werk op zich wil nemen. Helaas zijn we nog niet zover, maar als iemand interesse heeft mag hij/zij zich aanmelden.

Kastelen en Historische buitenplaatsen

Als het goed is heeft U in oktober deel 24 ontvangen van onze Infomap: Kastelen en historische buitenplaatsen met als inhoud:

- Huis der Boede en zijn bewoners, deel 1.
- Praatje bij een plaatje: Brederode en Mondriaan.
- Het Huis van Medemblik, Het kasteel van Medemblik en zijn omgeving in de 13e tot en met de 16e eeuw.

Voor het Infoblad is een nieuwe versie van de inhoud en register beschikbaar!

Deze kunt U downloaden vanaf: <https://www.kastelenhollandzeeland.nl/kastelen-en-historische-buitenplaatsen/>

De volgende editie verschijnt rond maart/april!

De volgende Nieuwsbrief verschijnt rond februari

Namens de VKHZ:

Kitty Jansen & Jurgen van der Kooij

Nieuwe publicaties

Schitterende ballast

Buitenplaatsen in de moderne wereld

Door enorme maatschappelijke veranderingen in de twintigste en eenentwintigste eeuw wordt het erfgoed van kastelen en buitenplaatsen steeds kwetsbaarder. Het boek beschrijft het erfgoed in deze eeuwen. Veel van dit erfgoed vond men 'uit de tijd' en het werd verkocht, gesloopt of voor een andere bestemming gebruikt. Landgoederen kwamen steeds meer te liggen in uitbreidende dorpen en steden. Om het erfgoed in stand te houden moesten er creatieve oplossingen worden bedacht, die het

mogelijk maakten de steeds hogere woonlasten en belastingen op te brengen.

In het boek wordt deze problematiek belicht vanuit vele invalshoeken, zoals politiek, kunst, cultuurhistorie en het landschap.

Auteur: Hanneke Ronnes e.a.

Het boek bevat 336 pagina's en kost € 39,95 bij de boekhandel. ISBN: 978 9 46258 637 6

Huis te Zaanen

Iedereen kent in de buurt van Haarlem de ruïne van Brederode, Huis ter Kleef en kasteel Oud Haerlem. Maar van het lint van de resten van middeleeuwse kastelen is Huis te Zaanen een onbekend juweeltje. Het huis is voor veel Haarlemmers bekend, maar van de geschiedenis wisten ze niet veel. Door dit boek komt daar verandering in. Tot 1990 deed het Huis dienst als stadsbibliotheek. De auteur is er als kind vaak binnen geweest, maar de jongere inwoners kennen het dus alleen van buiten.

Van de hierboven genoemde kastelen is bekend hoe ze eruitzagen in de middeleeuwen door grondig onderzoek. De auteur van dit boek is ervan overtuigd dat door geofysisch onderzoek aangetoond zal worden dat onder het huidige Huis te Zaanen resten van het middeleeuwse kasteel liggen.

In zijn boek naar de geschiedenis beschrijft de auteur dat het Huis te Zaanen voor 1296 gebouwd moet zijn. De eerste bewoner was Willem van Zaanen, hoofd van één van de belangrijkste adellijke families in Holland. Het kasteel is meerdere malen verwoest: de eerste keer vlak na de moord op Floris V. Van Zaanen bleek daarbij betrokken te zijn geweest. In 1572 werd het weer verwoest, tijdens het beleg door de Spanjaarden.

Van Hooff hoopt dat door zijn boek verder onderzoek wordt mogelijk gemaakt, zodat de oorspronkelijke funderingen en de slotgracht in kaart kunnen worden gebracht.

Auteur: Wim van Hooff

Het boek is voor € 18,95 bij de regionale boekhandels in Haarlem en Heemstede te koop of online te bestellen bij de Stichting Historisch Schoten, historischschoten@gmail.com.

ISBN: 9789090383354

Een begraven hofstede met bruggen ende porten

Recent onderzoek naar kastelen en buitenplaatsen

De zesde bundel van de Stichting Kastelenstudies Nederland is uitgebracht. De inhoud van deze bundel is wederom qua vakdisciplines erg divers, een kleine greep uit de artikelen. Een bijdrage over onderwaterarcheologie en wel betreffende het raadselachtige kasteel van Wijdenes, een sterkte van Floris V waarvan de locatie tot dusver onbekend was, het thematische artikel over de onderbouw van kasteelbruggen in de zeventiende en achttiende eeuw. Dat onderwerp is zelfs nog nooit in deze omvang behandeld in het Nederlandse kastelenonderzoek. Er is verder aandacht voor de buitenplaats Huis der Boede in Zeeland, ook de bijdrage over de Schotse en Engelse grenskastelen valt onder het historische onderzoek. Daarin vindt u ook een mooie Hollandse component omdat er een relatie met de Hollandse graaf Floris V wordt gelegd.

Eindredactie: Taco Hermans, Rob Gruben en Jan Kamphuis

Het boek bevat 232 pagina's en kost € 34,95 in de boekhandel. ISBN: 978-90-832-084-1

Excursie verslag 12 oktober Voorschoten / Wassenaar

Het was droog en niet eens zo heel koud, toen we in Voorschoten aankwamen. Gelukkig konden we onze auto's kwijt bij het medisch centrum (waarvoor onze dank) aan de overzijde van de Zilverfabriek. Nu was het maar een klein stukje lopen naar het prachtige buiten. Bij de ingang werden we opgevangen en naar de orangerie gedirigeerd, waar de koffiegeur ons al tegemoetkwam. Deze orangerie, die in 1696 is gebouwd heeft voor die tijd moderne schuiframen en de spouwmuren, het plafond en de binnenluiken, zijn geïsoleerd met boekweitdoppen. Let wel, alleen het planten gedeelte, niet daar waar de tuinman woonde. Het gerestaureerde gebouw wordt nu gebruikt als ontvangstruimte en als orangerie.

Nadat de geachte aanwezigen hun plaats hadden gevonden, nam zoals gebruikelijk onze voorzitter Victor het woord om deze interessante dag te openen. Ook richtte hij het woord tot ons gewaardeerde medelid Robert die na zijn ongeluk weer onder ons is en heette hem welkom. De groep werd in tweeën gedeeld om het huis en de tuin te bewonderen.

Gelijk bij de orangerie, ligt de rozentuin. Deze tuin is in 1968 ontworpen door de laatste eigenaresse Mejuffrouw Begeer. Zij deed dit als verweer tegen de geplande aanleg van de N11 west, die door dit gedeelte en het Zocherbos zou lopen. Gelukkig is hier niets van terecht gekomen door haar taaie verweer. De Corbulo tunnel gaat er nu onderdoor.

Nu zijn de fruitmuren hersteld en wordt er weer leifruit tegen aan gezet. Ook heeft ze hier haar laatste rustplaats gevonden. Achter in de rozentuin is een werkschuur gelegen waarnaast zich een achteringang bevindt met twee hekpijlers. Langs de rechte fruitmuur lopende komt men bij de historische moestuin. De basis is de z.g. retranchementmuur met daarvoor lange plantenbedden, ook akkers genoemd. Deze in 2016 aangelegde tuin is gebaseerd op een boek van Pieter de la Court van der Voort, uit 1737. De oorspronkelijke moestuin lag waar nu de rozentuin is. Deze tuinen worden elke donderdag door tien vrijwilligers onderhouden. Wat overblijft van de oogst wordt aan de Voorschotense voedselbank geschonken. Verder lopende komen we bij het Zocherpark. Het is wat wij veel bij buitenplaatsen tegenkomen de z.g. Engelse landschapstijl. Deze is in 1803 aangelegd. Achter het huis aangekomen ziet men de zichttas. Op de langste dag van het jaar gaat de zon precies in het midden onder. De portierswoning bij het toegangshek is in 1893 gebouwd in chaletstijl. Deze details vindt men ook op de loggia's aan de zuidkant van het huis. Vanaf 2016 is deze woning weer bewoond na een met oog op details uitgevoerde restauratie. Boven bevinden zich twee slaapkamers en een badkamer en beneden een ruime woonkamer met keuken.

We staan nu voor het hoofdhuis, wat aan de buitenzijde flink is aangepakt en dat is te zien.

Jacob van Eijs heeft in 1739 de opdracht voor de bouw gegeven. 1785 vond een verfraaiing plaats, zowel binnen als buiten. Toen kreeg de achtergevel een nieuwe koepelvormige uitbouw en een pronkgevel. Op het hoogste punt van het dak zijn de namen van twee timmerlieden gevonden en de datum 15 augustus 1785. De keuken, kamers enz. zijn nog in oud Hollandse cultuurstijl. Het is net of Mejuffrouw Begeer zo binnen kan komen. Je komt als het ware terug in de tijd.

De Werkgroep Historisch Berbice onderzoekt de geschiedenis en hoopt tijdens de voortgaande restauratie nog veel tipjes van de geschiedenis te vinden. Na deze bijzondere rondleiding door onze ter zake kundige gidsen, wat uiteraard met cadeaus werd onderstreept, namen wij afscheid en spoedden we ons naar ons vervoermiddel om de wijk te nemen naar ons Wassenaars doel, de Wittenburg.

Langs de oprijlaan van de Wittenburg staan historische lantarens, vier witte hekpijlers en de oude grenspaal.

Aan de terraszijde de kelder in, waar al tafels gereed stonden met diverse lekkere belegde broodjes en we konden dus meteen aanvallen want trek hadden we wel. Na de lunch hadden we een half uur de tijd om het gebouw en de omgeving te bewonderen. We zien het Neo-Hollandse Renaissance gebouw, dat in verschillende bouwdelen rond de 45 meter hoge toren is gegroepeerd in grauwe baksteen in kruisverband gemetseld.

Er zijn meerdere bouwlagen met verschillend nokhoogtes en richtingen zichtbaar en hier en daar balustrades en trapegevels. Diverse zandstenen elementen doorbreken de gevels. Ook de bijgebouwen zijn in eenzelfde trant gebouwd en gedecoreerd en dat allemaal in twee jaar, 1899-1900. Het gehele complex wordt gewaardeerd vanwege de cultuur-, architectuurhistorische en ensemblewaarde vanwege de historisch functionele, ruimtelijke en stylistische samenhang van de buitenplaats. Dat u dat maar even weet.

Nadat we het een en ander in ons hadden opgenomen betraden we de hoofdingang en namen plaats in de Franse Salon. Hier kregen we met behulp van lichtbeelden een uitleg van de geschiedenis van het Kasteel, door Jurgen. Na deze lezing mochten we ons door het huis verplaatsen om diverse ruimten te bewonderen. Op kaarten stond de verkorte geschiedenis en het oorspronkelijke gebruik van de ruimtes vermeld. We hebben verschillende mooie elementen aanschouwd. Ook de toren was te bezoeken. Nadat er veel foto's zijn gemaakt was het tijd voor de afscheidsborrel in de kelder. We kregen de bekende katern uitgereikt en na een gezellig gesprek was het tijd om de interessante dag te besluiten. Het was weer een goed geregelde dag. Bedankt diegene die hier verantwoordelijk waren en misschien tot een volgende keer.

Tekst en foto's Hans Brandhorst

K & B in het Nieuws

Deel antieke muur belandt in afvalcontainer ondanks peperdure restauratie

Op Landgoed Meer en Bosch in Den Haag wordt een negentiende-eeuwse muur gerestaureerd. Een deel moet worden gesloopt omdat er bij een vorige restauratie iets is misgegaan.

Er staat een container vol met oude stenen uit de muur, die worden weggegooid. Dat roept vragen op, want de muur zou toch worden gerestaureerd? Een woordvoerder van de gemeente zegt dat twintig jaar geleden een verkeerd soort mortel is gebruikt, waardoor een deel van de oude stenen aangetast is en niet meer kan worden gebruikt. Er worden nu vervangende stenen gebruikt die zoveel mogelijk lijken op de oude stenen qua samenstelling, type en maat. Als we dit nu niet doen zou de muur in verval raken. Op deze manier blijft het historische karakter behouden. Op den duur zal het nieuwe gedeelte verouderen en niet meer zo opvallen. Er wordt gekozen om de muur toch te restaureren en niet te slopen omdat de muur door een bijzondere bouw of functie bijdraagt aan het verhaal van het landgoed.

In het geval van deze restauratie ligt het gehele werk in handen van de gemeente. De gemeente is ook eigenaar van het landgoed. In de gemeente bevinden zich natuurlijk verschillende commissies die zich hiermee bemoeien zoals een monumentencommissie, het college en de raad. Bij deze restauratie zijn dan ook nog een architect en een in restauratie gespecialiseerde aannemer betrokken.

(Bron:

<https://www.omroepwest.nl/nieuws/4909121/deel-antieke-muur-belandt-in-afvalcontainer-ondanks-peperdure-restauratie> 16 november 2024)

Bijna €3 miljoen voor beleefbaar erfgoed in Zuid-Holland

Het 'Hans-en-Grietje-huis op buitenplaats Bijdorp.

@ bouwhistorische verkenning (2020)', Huize Bijdorp

In de provincie Zuid-Holland wordt in 2025 € 3 miljoen beschikbaar gesteld voor 66 initiatiefnemers in de zeven erfgoedlijnen.

Deze erfgoedlijnen zijn de Atlantikwall, Historisch Haringvliet, Landgoederenzone, Neder-Germaanse Limes, de Oude Hollandse Waterlinie, Trekvaarten en de Waterdriehoek.

Onder de projecten zit archeologisch onderzoek en het uitgraven van de oorspronkelijke voorburch van de Ruïne van Teylingen, de restauratie van de Kapel van Kasteel Oud Poelgeest, de restauratie van 'Hans en Grietje' op de buitenplaats Bijdorp in Voorschoten, het herstel van de Rozentuin op de buitenplaats Calorama in Noordwijk en het onderzoek naar de verbetering van de beleefbaarheid en toegankelijkheid van de entree en oprijlaan van het Huys te Warmont te Warmond.

De zeven erfgoedtafels maken ieder jaar samen uit welke initiatieven het meest bijdragen aan het beleven van het erfgoed. Deze lijst wordt voorgelegd aan het provinciebestuur en vervolgens wordt het besluit, welke initiatieven subsidie kunnen aanvragen, genomen door Gedeputeerde Staten.

Op deze manier wordt het verhaal van Zuid-Holland geschreven, ieder jaar een beetje meer. Zo kan het erfgoed door middel van duizenden vrijwilligers en ruim 300 externe partners bezocht worden. Hierdoor wordt ook de kennis van en inzicht in onze geschiedenis vergroot. Sinds de start van de erfgoedlijnen in 2012 hebben al bijna 900 projecten hieraan bijgedragen. Zo wordt ook ieder jaar de Dag van het Kasteel georganiseerd.

(Bron::Erfgoedstem, 4 november 2024)

Bezoek ook eens onze website:

www.kastelenhollandzeeland.nl

en ons [Webarchief!](#)

Volg ons ook op facebook

facebook.com/vkhzn1

Binnenhof is een goudmijn voor archeologen

Ik hoop nog resten van een boerderij te vinden. In de afgelopen drie jaar zijn al meer dan 100.000 voorwerpen gevonden op het Binnenhof. Bij voorbeeld: 500 jaar oude oesters, maar ook voorwerpen uit de bronstijd en de ijzertijd. Stukjes bot, aardewerk en glas zitten erbij. Veel uit de laatste achthonderd jaar, maar dus ook van veel langer geleden. Het geeft aan hoe lang deze plek al belangrijk is in onze geschiedenis.

Met een 3D-scanner worden alle nog onder de grond aanwezige funderingen in kaart gebracht. Uit de scans blijkt uit welke tijd de bakstenen afkomstig zijn. Mocht er onder een vloer nog een ruimte zitten, kan ook die met 3D-scans opgenomen worden. Op de computer kun je dan een heel gebouw in elkaar zetten.

Hele voorwerpen zijn opgegraven zoals op de foto is te zien. Het diende misschien als tandenstoker of om het vuil onder ja nagels weg te halen.

Ook een voorloper van ons horloge is aangetroffen. Het bestaat uit een rond plaatje met een klepje. Op het plaatje staat een wijzerplaat van een zonnewijzer, van hoorn gemaakt, waarschijnlijk uit rondom 1600. Als je het klepje opent kun je met behulp van een draadje de tijd vrij nauwkeurig zien.

De dozen met vondsten staan opgestapeld tot aan het plafond in de Tempel, vroeger een bankgebouw en een discotheek. Ieder item wordt schoongemaakt en geregistreerd.

Het team zal nog vele jaren (tot en met mei 2028) bezig zijn en hopen ook de resten van een boerderij te vinden, die op deze grond stond voordat de Ridderzaal werd gebouwd. In 1225 kocht graaf Willem II de boerderij van Vrouwe Meilendis uit Wassenaar. Misschien zullen er nog sporen van teruggevonden worden.

(Bron:)

<https://www.omroepwest.nl/nieuws/4892582/binnenhof-is-goudmijn-voor-archeologen-ik-hoop-nog-resten-te-vinden-van-boerderij> 29 Oktober 2024)

Oorlog in Arcadië heeft de SKBL Ithakaprijs gewonnen

Elyze Storms-Smeets en Nick van den Berg winnen SKBL Ithakaprijs 2024 @Asker Pelgrom

Van de vijf genomineerde boeken heeft de jury Oorlog in Arcadië 1940-1945 de Ithakaprijs toegekend. Volgens de jury laat het boek overtuigend zien dat na 1945 de idyllische tijd definitief voorbij was. Ook dit verhaal moet verteld worden, zodat we beseffen dat niets honderd procent zeker is, ook het voortbestaan van honderden jaren geschiedenis niet. Dit jaar was het het tiende jaar dat de prijs, een initiatief van SKBL, is uitgereikt.

Ieder hoofdstuk in het boek laat zien hoe de oorlog het erfgoed heeft aangetast. Voor 1940 waren er al ongeveer 90 kastelen en landgoederen opgeëist voor de mobilisatie. De Duitsers gebruikte ze als huisvesting voor manschappen, als woonhuis voor de leiding. Verder werden er landingsbanen, antitankgrachten, bunkers en fabrieken op de landgoederen gebouwd. De huizen werden beroofd van hun waardevolle inhoud en er werd veel vernield en gesloopt.

Tot overmaat van ramp werd, vooral in het zuiden en oosten, bij de gevechten tijdens de opmars van de geallieerden veel verwoest.

Tijdens de oorlog is er ook op diverse plaatsen onderdak geboden aan verzetsmensen en Joodse onderduikers. Maar er waren ook kasteel-eigenaren, die lid waren van de NSB.

Dit boek belicht een periode die nog heel weinig is onderzocht en belicht in de geschiedenis van de kastelen. Buitenplaatsen en landgoederen.

(Bron: *De Erfgoedstem*; 18 oktober 2024)

Ook "onze" Robert Ligthelm deed een gooi naar de Ithakaprijs van 2024 met zijn boek: 'Buitenplaatsen bij de Rotte, Een verloren Arcadië'. Quote uit het juryrapport: 'Buitenplaatsen bij de Rotte' is een prachtig vormgegeven en fraai geïllustreerd boek geworden.

(Bron:

<https://www.skbl.nl>; 18 oktober 2024)

Bestuur en medewerkers van de VKHZ wensen U allen hele fijne feestdagen en een voorspoedig 2025.

Stichting Vrienden van de Hollandse en Zeeuwse Kastelen en Buitenplaatsen

Het bestuur:

Voorzitter:

drs. Victor Salman – vz@vkhz.nl

Secretaris:

drs. Leander Jansen - info@vkhz.nl

Penningmeester:

Willem Donselaar – pm@vkhz.nl

Vicevoorzitter / website:

Jurgen van der Kooij – webmaster@vkhz.nl

Excursie commissie:

Vacant / **Alg. bestuurslid**

Jurgen van der Kooij

Algemeen:

Medewerker Nieuwsbrief:

drs. Kitty Jansen
nieuwsbrief@vkhz.nl

Redactieraad:

drs. Mathieu Fannee / **Alg. bestuurslid**

dr. ir. Taco Hermans

drs. Hans Koot

Jurgen van der Kooij

Mailadres redactie:

redactie@vkhz.nl

Website :

www.kastelenhollandzeeland.nl

Web-archief :

www.vkhz.nl

Facebook:

facebook.com/vkhznl

Beheerder: drs. Marca Bultink

IBAN-nummer: NL87 RABO 0310 8937 71

KvK-nummer: 66328810

RSIN-nummer: 856496881

